ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ

ਬਨਾਮ

ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 4296)

ਅਕਤੂਬਰ 20, 2023

[ਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਅਤੇ ਅਰਾਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ*, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ:

ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 13.12.2012 ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਟਾਲਿਆ ਜਾਣਾ; ਕੀ ਪਿਛਲੇ 41 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਮਾਂਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?

ਮੁਕੱਦਮਾ - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1982 ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 4 ਤੋਂ 32 ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਈ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਇਦਾਦਾਂ - 1982 ਤੋਂ 2007 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਲੰਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦਾ - ਸਥਿਰਤਾ:

ਹੋਲਡ: ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ - ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਖੁਦ 2005 ਦੇ WP (M/S) ਨੰਬਰ 342 ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ 'ਐੱਮ.ਕੇ.ਜੇ.' ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ

ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੋ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ (ਅਨੈਕਸਰ P-5 ਅਤੇ Annexure P-7) ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਨੇ 'MKJ' ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੂਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੇ 'ਐਮਕੇਜੇ' ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ - ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਸੀਅਤ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਨਹੀਂ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 'ਐਮਕੇਜੇ' ਨੇ ਖੁਦ 2010 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਵਿਚ ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦਬਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਬਦਲੀ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ - ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। - ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - 13.12.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ 2012 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 09.05.2012 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ - ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ। [ਪਾਰਾ 12, 14-16]

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ - ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ - 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹਨ - ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ (ਐਨਜੇਡੀਜੀ) ਤੋਂ ਡੇਟਾ, ਤਿੰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ - ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਕ, ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ - ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ , ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ - ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਿਯਮ - ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਬਾਕੀ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ - ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਰਾਜ-ਵਾਰ ਪੈਂਡਿੰਗ 16.10.2023 ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ; ਪੜ੍ਹਾਅਵਾਰ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਵੀ ਦੱਸੀ ਗਈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ - ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ - ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ - ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ

ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮਾਂ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕਰਨ। [ਪਾਰਾ 18, 19, 21-26, 27-31, 33, 34]

> *ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ [2002] 2 ਐਸਸੀਆਰ 712 : (2002) 4 SCC 247; ਟੀ. ਅਰਿਵੰਦਮ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਵੀ. ਸਤਿਆਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR (1977) 4 SCC 467; ਕੈਲਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਨੰਕੂ [2005] 3 ਐਸਸੀਆਰ 289 : (2005) 4 SCC 480; ਸੀਰਮ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, [2005] 1 ਸਪਲ. SCR 929 : ਏਆਈਆਰ 2005 ਐਸਸੀ 3353; ਭਾਰਤ ਕਾਲੜਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਿਸ਼ਨ ਛਾਬੜਾ (2022) SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 613; ਸਲੇਮ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ [2002] 3 ਸਪਲ. SCR 353 : AIR 2003 SC 189 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।*
>
> *ਸ਼ੋਰਾਜ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚਰਨ ਸਿੰਘ (2018) SCC ਔਨਲਾਈਨ ਸਾਰੇ 6613; ਐਮ. ਮਹਾਲਿੰਗਮ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ ILR ਕਰਨਾਟਕ 4055 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।*

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 4296।

2013 ਦੇ WPMS ਨੰਬਰ 144 ਵਿੱਚ ਨੈਨੀਤਾਲ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 28.11.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਚਨਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਨੁਰਾਗ ਕਸ਼ਯਪ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਮੋਨਾ ਕੇ. ਰਾਜਵੰਸ਼ੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੋਇਲ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਰਾਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਜੇ.

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

1. 41 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਇਸ ਸੂਚੀ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕਲੌਤੀ ਮੁਦਈ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਸੰਖੇਪਤਾ)। ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਜਨਤਾ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ, ਇਸ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ. ਉਕਤ ਮੁਕੱਦਮਾ, 1982 ਦਾ OS ਨੰਬਰ 2, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 4 ਤੋਂ 32 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹੂਲਤ ਲਈ 'ਪਹਿਲਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹਤ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 8 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਈ।

<u>ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ:</u>

2. ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ-ਮੁਦਈ ਦੀ ਮਿਆਦ 18.05.2007 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੇ ਮਿਤੀ 19.05.1999 ਦੀ ਵਸੀਅਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਕਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਾਰਿਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹੂਲਤ ਲਈ 'ਅਪੀਲਕਰਤਾ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਉਕਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵਰਗੀ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ 06.01.1973 ਦੀ ਗੋਦ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਡੀਡ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੁਆਰਾ 19.05.1999 ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 24.02.2010 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

> 2.1 ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਅਰਥਾਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2010 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਸੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਬਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ

ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਰੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕਲੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 02.12.2011 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। 09.05.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਛੋਟ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ ਨੂੰ ਮਰਹੂਮ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ।

3. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੀਪੀਸੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।**ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ**'ਪਰ'**ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ**' ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (11) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

*"**ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ**" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਧਿਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਚਰਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।*

ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਲੀਗੇਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਇਹ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

4. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਜਿਸਨੇ ਪਿੰਡ ਸੋਨਾਰਗਾਂਵ, ਪੱਤੀ ਕਟੁਲਸਿਉਂ, ਜਿਲਾ ਗੜ੍ਹਵਾਲ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਟ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਮੰਗਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੰਘ- ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੰਬਰ 77, 3/16 ਨਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਭੂਮੀਦਾਰ ਸੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ/ਸਹਾਇਕ ਅੱਗੇ 1951 ਦੇ ਯੂਪੀ ਐਕਟ ਨੰ. 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 137-ਏ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਲੈਕਟਰ, ਪੌੜੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲ, ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਭੂਮੀਦਰੀ ਸੰਦ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਮਾਲ ਬੋਰਡ ਅੱਗੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 30.08.08 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਸੀ। 1982 ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਐਮ/ਐਸ) ਨੰਬਰ 342 ਆਫ਼ 2005 (ਪੁਰਾਣਾ ਨੰ. 14655 ਆਫ਼ 1983) ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਬਦਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 24.02.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ।

5. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਸਲ ਮੁਦਈ-ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਖਾਸਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਅਤੇ ਛੋਟ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉਕਤ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 09.05.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਅੱਗੇ 2012 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 13.12.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ 2013 ਦਾ ਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 144 ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 09.05.2012 ਅਤੇ 13.12.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਬੇਤੁਕੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ 17.05.2008 ਦੇ ਅਸਲ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਜੈਨ ਨੂੰ ਮਰਹੂਮ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਸੀਅਤ ਮਿਤੀ 19.05.1999 ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ 9 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

<u>ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸਪੁਰਦਗੀ</u>

6. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਚਨਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੋਇਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਚਨਾ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਕੇ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਛੋਟ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ; ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖੋਜ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਜੀਵਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ; ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਜੋ WP(M/S) 342 of 2005 (ਪੁਰਾਣਾ ਨੰਬਰ 14655 of 1983) ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਨ, ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। (1982 ਦੇ OS ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ) ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ।

8. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੋਇਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ, ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 2013 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 144 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਸੀ, ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ

ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਅਵੇਰਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 25.10.2008 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਨੇ 19.05.1999 ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੇ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ 21.08.2009 ਦੇ 21.08.2009 ਦੇ 1982 ਦੇ ਓ.ਐਸ. ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ 19.05.1999 ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 1982 ਦੇ OS ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਦੇਰੀ ਲਈ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਗੋਦ ਲੈਣ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

<u>ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਕ</u>

9. ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੁਕਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ:

(i) ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2012 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ 13.12.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ 2013 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (M/S) ਨੰ. 144 ਵਿੱਚ 28.11.2019 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ 0950. .2012 ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ?

(ii) ਕੀ ਪਿਛਲੇ 41 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਲੰਬਿਤ 1985 ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਸਮਾਂਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?

(iii) ਕਿਹੜਾ ਹੁਕਮ?

RE: ਪੁਆਇੰਟ ਨੰਬਰ (i)

10. ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸੂਟ ਓ.ਐਸ. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 1982 ਦਾ ਨੰ. null ਅਤੇ void ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ; ਅਤੇ ਉਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਮੁਦਈ- ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੀ 18.05.2007 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੇ 17.05.2008 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਅਤੇ 19.05.1999 ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ) ਦੇ ਮਿਤੀ 25.10.2008 ਦੇ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 19.05.1999 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਸੀਅਤ ਵਿਧੀਵਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ ਉਕਤ ਬਦਲੀ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੀ ਡੀਡ 06.01.1973 ਨੂੰ ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੈਨ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪਾਵਰ ਆਫ਼ ਅਟਾਰਨੀ ਦੇ ਧਾਰਕ ਸਨ ਅਤੇ 18.02.2001 ਨੂੰ ਉਸਦੀ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ) ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਸਨੇ 21.04.2001 ਨੂੰ ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਾਵਰ ਆਫ਼ ਅਟਾਰਨੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਲ ਮਨਘੜਤ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 21.08.2009 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 25.10.2008 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

11. ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ 24.02.2010 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਦਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

12. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ 24.02.2010 ਦੇ ਫੋਰੈਸਟਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ 2010 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਿਤੀ 02.12.2011 ਦੇ

ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ 24.02.2010 ਦੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ 27/ਸੀ ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਦਲੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਬਾਏਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ 05.12.2011 ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਮਿਤੀ 09.05.2012 ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਮੁਦਈ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2012 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 13.12.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

13. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 137-ਏ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1951 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1 ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ/ਸਹਾਇਕ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਪੌੜੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਨੰਬਰ 77, 3/16 ਨਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਅਪਣਾ ਕੇ ਭੂਮੀਦਰੀ ਸੰਨਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਹਾਇਕ ਕੁਲੈਕਟਰ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮਾਲ ਬੋਰਡ ਅੱਗੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੂਜੀ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨੇ 2005 ਦੇ WP (M/S) ਨੰਬਰ 342 (1983 ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨੰਬਰ 14655) ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ (ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 1 ਤੋਂ 5 ਹਨ) ਦੇ ਉਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸੂਚੀ P-10 ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। , ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4 (ਉੱਥੇ) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ 24.02.2012 ਦੇ

ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਜਵਾਬ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਨੁਬੰਧ RA/2 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, 09.05.2012 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਬਦਲੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ-ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਠੀਕ ਹੈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 13.12.2012 ਦੇ ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 24.02.2010 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। 2010 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੇ ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 02.12.2011 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਿਆ।

14. ਇਸ ਤੱਥਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੋ ਹਲਫਨਾਮੇ (ਅਨੇਕਚਰ ਪੀ-5 ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਪੀ-7) ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੂਰੋਂ ਵੀ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਵਸੀਅਤ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

15. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੋਇਲ, ਇੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਆਕਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਬੁਰਸ਼, ਇਸ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਕਾਰਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੇ ਖੁਦ 2010 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਵਿਚ ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਦਲੀ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਬਾਏਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

16. ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਯਸ਼ਪਾਲ ਜੈਨ) ਨੂੰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ 2005 ਦੇ WP (M/S) ਨੰਬਰ 342 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਐਮ/ਐਸ) 342/2005 ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜੇਕਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੁਦਈ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਜਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਬਿੰਦੂ ਨੰਬਰ (i) ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਪਲੇਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

17. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਵਸੀਅਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਿਤੀ 19.05.1999 ਨੂੰ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ, ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

RE: ਪੁਆਇੰਟ ਨੰਬਰ (ii)

18. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕੇਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ 02.02.1982 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰ.2/1982 ਦੀ ਅਸਲ ਮੁਦਈ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਚੁੱਪ ਹੈ ਪਰ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ 1982 ਤੋਂ 18.05.2007 ਨੂੰ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੱਕ ਲੰਮੀ ਚੱਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਘੁੱਗੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਮੁਦਈ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੜ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਹਾਈ ਕਾਉਂਟ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ. ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਣਗਿਣਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ 50 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹਨ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ (NJGD) ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:

<u>ਚੋਟੀ ਦੇ 3 ਬਕਾਇਆ ਸਿਵਲ ਕੇਸ</u>

1. ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ

(a) ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਮਾਲਦਾ - 1952 ਦਾ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 30 - 04.04.1952 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(ਬੀ) ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਸੀਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਮੇਦਿਨੀਪੁਰ - 2017 ਦਾ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 39 - 15.09.1953 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਜੂਨੀਅਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਵਾਰਾਣਸੀ - 1953 ਦਾ ਅਸਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 319 - 02.07.1953 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

<u>ਚੋਟੀ ਦੇ 3 ਬਕਾਇਆ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ</u>

(1) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

(a) ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਅਮਰਾਵਤੀ - ਆਰ.ਸੀ.ਸੀ. 1959 ਦਾ ਨੰਬਰ 2319 - 11.04.1959 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(b) CJJD ਅਤੇ JMFC ਮਹਿਕਰ - R.C.C. 1960 ਦਾ ਨੰਬਰ 61 - 06.10.1959 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(c) ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਅਮਰਾਵਤੀ - ਆਰ.ਸੀ.ਸੀ. 1961 ਦਾ ਨੰਬਰ 778 - 30.08.1961 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

<u>ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਪਿੱਛੇ ਮੂਲ ਕਾਰਕ</u>

19. ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਖਾਮੀਆਂ, ਬੇਲੋੜੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕੰਮ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੰਗੇ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਕੋਡ ਆਫ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੀਪੀਸੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਕ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੀਮਤ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੈਕਲਾਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸਟੇਕਹੋਲਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ। ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗ ਜਾਂ ਵਰਗ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਲੱਖਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਜਲਦੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਟੁੱਟੇ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਬਾਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਭਰੇ ਸਬੰਧ

ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਡਿਲਿਵਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

20. ਜਦੋਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਆਧੁਨਿਕ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ, ਅਪੀਲਾਂ ਆਦਿ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

<u>ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ</u>

21. ਦੇਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1924 ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ "ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਪੂਰਤੀ" ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਨਿਆਂ ਕਮੇਟੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਰੈਂਕਿਨ ਦੇ. ਢਾਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਜਿੱਥੇ ਬਕਾਏ ਬੇਕਾਬੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੀ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ"।1 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਆਰ. ਦਾਸ ਨੇ ਸਾਲ 1949 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। 1979 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 'ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਕਾਏ' ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ 77ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿਵਲ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਟਾਇਆ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ. ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਲੈਪਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। . ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭਰਨ, ਵਧੀਕ ਅਤੇ ਐਡਹਾਕ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਨਿਆਂਇਕ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਸਨ:

> "(i) ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਆਧੁਨਿਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ।
>
> (ii) ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਸਮਾਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(iii) ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ, ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੰਮਨ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਮੁਦਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

(iv) ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਧਾਰ।

22. ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ 79ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ "ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਕਾਏ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ 77ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਮੈਨੂਅਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਚ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਣਵਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਖਰੜੇ ਤੱਕ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

“(i) ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਰਵਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ;

(ii) ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰੀਡਰ ਦੁਆਰਾ, ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਿਆਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲੇ। ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਆਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ, ਵਾਧੂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

23. 'ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ: ਇੱਕ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ' 'ਤੇ 120ਵੇਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰੀਕਾ ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ 'ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 2002 ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ 13 ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ 10,00,000 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ (2002) 4 SCC 247, ਪ੍ਰਤੀ 10,00,000 ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਜੱਜਾਂ ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ।

24. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਮਲੀਮਥ ਕਮੇਟੀ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਕਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

1. ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ, ਸੰਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

2. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੀਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 89, ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 75 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ।

25. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ‘‘ਜ਼ੀਰੋ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਕੋਰਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਿਪੋਰਟ’’ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪਾਇਲਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ 22 ਖਾਸ ਪਾਇਲਟ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਡੇਟਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੈਕਲਾਗ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਪਾਇਲਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡੇਟਾ ਨੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਿਆਂਇਕ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੁਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰਵੋਤਮ ਜੱਜ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਆਦਰਸ਼ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤੀ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੰਤਮ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ

ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਮਿੰਟ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਫੁਟਕਲ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਆਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਜੱਜ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਣੇ ਦੀਆਂ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

26. ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਮੇਲਵਿਨ ਐਮ ਬੇਲੀ ਨੇ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੇਰੀ: ਸਿਵਲ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਬੇਲੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ". ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਬੈਕਲਾਗ ਇੰਨਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਨਿੱਜੀ ਸੱਟ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ 5 ਸਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਤੋਂ 10 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

(i) ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ।

(ii) ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ।

(iii) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਫਲਸਫਾ, ਅਤੇ

(iv) ਅਦਾਲਤੀ ਕੈਲੰਡਰ 'ਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਸੰਭਾਵੀ ਹੱਲ ਵਜੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਪਚਾਰਕ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸਨ:

> 1) ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਰੋਗੇਟ ਜੱਜਾਂ (ਆਡੀਟਰ, ਰੈਫਰੀ, ਜੱਜ ਪ੍ਰੋ ਟੈਂਪੋਰ) ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ। ਸਰੋਗੇਟ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਰਸਮੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਬੇਲੋੜੇ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਮੈਸੇਚਿਉਸੇਟਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਆਡੀਟਰ ਜਾਂ ਰੈਫਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਟਾਰਨੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੋਟਰ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਡੀਟਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਡੀਟਰ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
>
> 2) ਦੇਰੀ ਲਈ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ, ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹਖਿੱਚੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ।

3) ਦੀਵਾਨੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਵਲ ਕੇਸ ਹੜੱਪ ਨਾ ਜਾਣ।

4) ਇੱਕ ਲੋੜ ਜੋ ਜੱਜ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

<u>ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ 'ਤੇ ਦੇਰੀ</u>

27. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ:

(i) ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ;

(ii) ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ;

(iii) ਲੰਬੇ/ਲੰਬੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਉਪਯੋਗਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਡਰ X (ਪਹਿਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ);

(iv) ਫਜ਼ੂਲ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਨਾ ਕਰਨਾ;

(v) ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਕੋਰਸ ਦੀ ਘਾਟ;

(vi) ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਦੀ ਘਾਟ;

(vii) ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਘਾਟ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਤਿ-ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੋਪੀ ਦੀ ਬੂੰਦ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜੈਤੂਨ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੀਸਣ ਵਾਲੀ ਰੁਕਾਵਟ ਤੱਕ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਹੀਏ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਘੁੰਮਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਗੜ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਗੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਡਰ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਰ

ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਨਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੂਲ 'ਤੇ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ. ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਜਨਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਚ ਟੀ. ਅਰਿਵੰਦਮ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਵੀ. ਸਤਿਆਪਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ AIR (1977) 4 SCC 467 ਇੱਕ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇੱਕ ਚੌਕਸ ਜੱਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬਕਾਇਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਤੁਕੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ, ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਅਕਸਰ ਮੁਲਤਵੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਬਾਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਰੱਥ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਾਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਪਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ

29. ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਦੇਰੀ ਘਟੇਗੀ। ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਇਸਦੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ ਤੱਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ।

30. 1982 ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਪਿਛਲੇ 41 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਪਏ ਤੱਥ ਦਾ ਅਸਲ ਤੱਥ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਦੇਰੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਦੇਰੀ ਹਨ. ਆਰਡਰ VIII ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਾਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦਾ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਖਰਚਾ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। , ਅਰਥਾਤ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਲਾਗਤਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਘੱਟ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਮੰਗਣਾ ਵੀ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਾਲ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਮੇਰਾ ਨੈਨ 2005 (4) SCC 480, ਸੀਰਮ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਏਆਈਆਰ 2005 ਐਸਸੀ 3353. ਭਾਰਤ ਕਾਲੜਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਿਸ਼ਨ ਛਾਬੜਾ (2022) ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 613 ਅਤੇ ਸ਼ੋਰਜ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚਰਨ ਸਿੰਘ (2018) ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਸਾਰੇ 6613 ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਤਵੀ ਜੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੰਗਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੱਚੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ 2002 ਦੇ ਐਕਟ 22 ਦੁਆਰਾ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਆਰਡਰ VIII ਦੇ ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ। ਓਲੀਵ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਤਰਕਹੀਣ ਅੰਤ ਤੱਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੀਪੀਸੀ ਦਾ ਆਰਡਰ XVII "ਮੁਲਤਵੀ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਸਾਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ. ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ XVII ਨੂੰ ਐਕਸਟਰੈਕਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

<u>ਆਰਡਰ XVII</u>

“1. ਅਦਾਲਤ ਸਮਾਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ” (1) ਅਦਾਲਤ, ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(2) ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਖਰਚੇ। -ਅਜਿਹੇ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ, ਅਤੇ

[ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉੱਚੇ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, -

(a) ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ ਕਿ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੁਲਤਵੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(ਬੀ) ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਧਿਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ,

(c) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦਾ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ,

(d) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ, ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਲਤਵੀ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੁਲਤਵੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ,

(e) ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਭਾਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਇਹ ਸੋਚੇ, ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਿੱਟ, ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਪਰੋਕਤ."

ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ **ਐਮ ਮਹਾਲਿੰਗਮ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ** ILR ਕਰਨਾਟਕ 4055 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“17. ਆਰਡਰ XVII ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (ਸੋਧ) ਨਿਯਮ, 1976 ਦੇ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਰਫ ਅਟੱਲ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਵਾਂਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬੇਮਿਸਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਹੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾਵਾਂ- (ਬੀ) (ਸੀ) ਅਤੇ (ਡੀ) ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦਾ ਵਕੀਲ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਕੀਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇੱਕ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੁਲਤਵੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਅਤੇ ਜਿਸ ਧਿਰ ਨੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਵਿਧੀ ਜੋ 1976 ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਵੀ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਰਵਿਸੋ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਮੁਲਤਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੁਲਤਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

18. ਇਸ ਵਾਰ ਆਰਡਰ XVII ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਅਤੇ (2) ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1999 ਦੇ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ, ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ (11ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ) ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਸਲ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਲਪਨਿਕ ਲਾਗਤ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋਰ ਸੀਮਾ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

19. ਨਿਯਮ 1 ਦਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਮੰਗ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੇਸ ਨੂੰ

ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

20. ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਵਿਧਾਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਉਕਤ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ, ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟ ਜਾਂਦੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੱਜ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਭੌਂਕ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯਤਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਕੀਲਾਂ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਜੱਜ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਆਦੀ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਮਾਹੌਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉੱਚਿਤ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ; ਇੱਕ ਵਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਗੇ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਹਟਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮਾਨਸਿਕ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ, ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ, ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਸੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇ ਜੱਜ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣਗੇ। ਡਿਊਟੀ ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਡ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੱਥੀਂ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

21. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ:

"ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੁਧਾਰ" 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 14ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ 17 ਨਿਯਮ 1 ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਇਸ ਨੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਇਹ ਸੋਚਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਘਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੋਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੋਵੇਂ ਅਜੇ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹਨ।

27ਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕੇਸ ਲਗਭਗ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫਜ਼ੂਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਜਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਬੇਲੋੜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਦਿ, ਇਹ ਚਾਲਾਂ ਕਿਸੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਜਾਂ ਅੱਗੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚੁਕਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਆਈਟਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੇਰੀ, ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਅਧੀਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ”

22. ਇਸ ਲਈ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਇਹ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਿੰਨ ਮੁਲਤਵੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਧਿਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਚ ਲਾਗਤ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਲਾਗਤ ਗ੍ਰਾਂਟ ਮੁਲਤਵੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਧਿਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੈ। ਉਕਤ ਲਾਗਤ ਕਾਲਪਨਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਲ ਲਾਗਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਤਵੀ ਟਾਲਣਯੋਗ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ

ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਸਾਨੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਮੁਲਤਵੀ ਦੀ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੁਵਿਧਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਲਾਗਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਚੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਾਗਤ ਦੇ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੱਜ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇਕਰ ਜੱਜ ਇਹਨਾਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ.

23. ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਸੁਵਿਧਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਹੁਕਮ XVII ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਹਨ ਜੋ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰ

ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਹੈ, ਇਹ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

<u>ਕੇਸ ਫਲੋ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ ਨਿਯਮ: ਇੱਕ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਲਾਈਫਸੇਵਰ</u>

31. ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ 'ਤੇਸਲੇਮ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ AIR 2003 SC 189=2003 (1) SCC 49 ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, 'ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਿਯਮ' ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਸ਼ਨ ਫਾਰ ਡਿਲਿਵਰੀ ਆਫ ਜਸਟਿਸ ਐਂਡ ਲੀਗਲ ਰਿਫਾਰਮ' ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ 2009 ਤੋਂ 2012 ਤੱਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਣਨੀਤਕ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਖਾਕਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਕਮੇਟੀ ਆਨ ਕੇਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ 2005 ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਬਾਕੀ ਹਨ।

32. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਢੰਗ ਅਤੇ ਢੰਗ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀਆਂ (ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ) ਗਠਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਮਲ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਲਈ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੁਆਰਾ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਣ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਦੇ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕਸਰਤ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ

ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਨਤੀਜੇ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ। ਇਹ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ, 2016 ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਕਾਇਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਲਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਨੰਬਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲਦੇ ਹਨ: ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਨਜ਼ਰ

33. ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਦੇਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਦੇਰੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਨ। 16.10.2023 ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਜ-ਵਾਰ ਪੈਂਡਿੰਗ ਕੇਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ	ਰਾਜ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ		ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ	
		ਸਿਵਲ	ਅਪਰਾਧੀ	ਸਿਵਲ	ਅਪਰਾਧੀ
1	ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	2,12,317 ਹੈ	37,615 ਹੈ	4,15,774 ਹੈ	4,40,468
2	ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	47,941 ਹੈ	13,817 ਹੈ	2,911 ਹੈ	14,378 ਹੈ
3	ਅਸਾਮ (ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			98,763 ਹੈ	3,38,828 ਹੈ
4	ਬਿਹਾਰ (ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	1,08,550	87,779 ਹੈ	5,07,039	3,022,705 ਹੈ

5	ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ (ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	59,640 ਹੈ	32,342 ਹੈ	23,419 ਹੈ	76,331 ਹੈ
6	ਗੋਆ (ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	6,01,362 ਹੈ	1,14,309	26,040 ਹੈ	30,521 ਹੈ
7	ਗੁਜਰਾਤ (ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	1,10,403 ਹੈ	56,267 ਹੈ	4,02,283 ਹੈ	12,70,278 ਹੈ
8	ਹਰਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	2,76,432 ਹੈ	1,65,363 ਹੈ	4,55,539	11,13,672 ਹੈ
9	ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	81,875 ਹੈ	13,618 ਹੈ	1,63,805 ਹੈ	3,70,345 ਹੈ
10	ਝਾਰਖੰਡ (ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	37,565 ਹੈ	46,895 ਹੈ	85,359 ਹੈ	4,21,577
11	ਕਰਨਾਟਕ (ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	2,535,097	45,802 ਹੈ	9,33,869	10,69,156 ਹੈ
12	ਕੇਰਲ (ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	1,99,169	55,659 ਹੈ	5,56,950 ਹੈ	13,70,576 ਹੈ
13	ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	2,74,085 ਹੈ	1,75,924 ਹੈ	3,68,346 ਹੈ	16,37,442 ਹੈ
14	ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ (ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			15,96,833 ਹੈ	34,09,391 ਹੈ
15	ਮਨੀਪੁਰ (ਮਨੀਪੁਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	4,567	493	5,049 ਹੈ	2,670 ਹੈ

16	ਮੇਘਾਲਿਆ (ਮੇਘਾਲਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	883	189	3,517 ਹੈ	10,880 ਹੈ
17	ਮਿਜ਼ੋਰਮ (ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			2,980 ਹੈ	3,120 ਹੈ
18	ਨਾਗਾਲੈਂਡ (ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			1421	2747
19	ਉੜੀਸਾ (ਉੜੀਸਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	1,08,154 ਹੈ	38,078 ਹੈ	3,50,358 ਹੈ	15,05,895 ਹੈ
20	ਪੰਜਾਬ (ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			3,93,004 ਹੈ	5,24,061 ਹੈ
21	ਰਾਜਸਥਾਨ (ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	4,86,248 ਹੈ	1,78,745 ਹੈ	5,50,742 ਹੈ	18,19,230 ਹੈ
22	ਸਿੱਕਮ (ਸਿੱਕਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	119	39	522	1,126
23	ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ (ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	4,89,316 ਹੈ	58,164 ਹੈ	7,48,895 ਹੈ	6,56,014 ਹੈ
24	ਤੇਲੰਗਾਨਾ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	2,20,677 ਹੈ	30,974 ਹੈ	3,38,275 ਹੈ	5,33,262 ਹੈ
25	ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ (ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	1,075 ਹੈ	138	11,719 ਹੈ	32,952 ਹੈ
26	ਉੱਤਰਾਖੰਡ (ਉਤਰਾਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	28,117 ਹੈ	21,898 ਹੈ	37,760 ਹੈ	2,80,476 ਹੈ
27	ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼	5,62,794 ਹੈ	4,94,366	16,38,238 ਹੈ	96,34,553 ਹੈ

	(ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)				
28	ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	1,69,651 ਹੈ	27,275 ਹੈ	609910 ਹੈ	20,09,011 ਹੈ
29	ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ ਦਿੱਲੀ (ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	78,890 ਹੈ	32,770 ਹੈ	2,40,118 ਹੈ	11,44,038 ਹੈ
30	ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਲੱਦਾਖ (ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)	36443 ਹੈ	8195	78,981 ਹੈ	1,95,903 ਹੈ
31	ਅੰਡੇਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੋਬਾਰ ਟਾਪੂ (ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			4,757 ਹੈ	4,923 ਹੈ
32	ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			23419	76331 ਹੈ
33	ਲਕਸ਼ਦੀਪ (ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			140	365
34	ਦਾਦਰਾ ਅਤੇ ਨਗਰ ਹਵੇਲੀ ਅਤੇ ਦਮਨ ਅਤੇ ਦੀਵ (ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			1412	1572
35	ਪੁਡੂਚੇਰੀ (ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ)			13,196 ਹੈ	19,015 ਹੈ
	ਕੁੱਲ	67,31,370 ਹੈ	17,36,714 ਹੈ	1,06,91,343	3,30,43,812

34. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਪੜਾਅਵਾਰ ਪੈਂਡੈਂਸੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਸਬੂਤ/ ਦਲੀਲ/ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਪੜਾਅ (43,22,478) 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਹੈ। ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ੀ/ਸੇਵਾ ਪੜਾਅ (27,03,493) ਦੌਰਾਨ ਉੱਚ ਬਕਾਇਆ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਕਾਇਆ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ/ਸੰਮਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। NJDC ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਿਕਤਮ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ (9,69,262) ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ (8,31,076) ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ (8,219,929) ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

35. ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਕਸਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਟੀਚੇ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤਾਂ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ, ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੱਧਰ ਦੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਸੁਵਿਧਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 51A(j) ਜੋ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮਤਾ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਗਾਤਾਰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ. ਆਰਟੀਕਲ 51ਏ ਨੂੰ ਉੱਤਮਤਾ ਵੱਲ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਸਕੇ। "ਉੱਤਮਤਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਧੇ ਮਨ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਿਸਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 51ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਿਤ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲਿਖਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

36. ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮੋੜ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ, ਸਾਡੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਪਾਅ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਟੁੱਟ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ - ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਖਲੇ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਬੈਕਲਾਗ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਦੇਰੀ ਇੱਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਮਾਰਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਥੇ, ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਅਟੁੱਟ ਤਾਕੀਦ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

37. ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ, ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਡੰਡਾ, ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ, ਪੀੜਿਤਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ - ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਖਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਬਕਾਇਆ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੂਹ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਦੇਰੀ ਉਹਨਾਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਚੁਰਾਹੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਡੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀਤਾ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪੈਂਡੂਲਮ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਇੱਕ ਮਿਰਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਠੋਸ ਹਕੀਕਤ ਹੈ।

38. ਇਸਲਈ, ਇਸ ਖੋਜ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਵਿਧਾਨਪਾਲਿਕਾ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ - ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਲੰਬਿਤ ਪਏ ਜਾਲ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਠੋਸ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

39. ਢਿੱਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਘੰਟਾ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਟੱਲ ਹੈ। ਆਓ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰੀਏ। ਆਓ ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਵਿਰਾਸਤ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਿਆਂ ਦੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਡੁੱਬਣ ਨਾ ਦਿਓ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 'ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ' ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

<u>RE: ਬਿੰਦੂ ਨੰ.3</u>

ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ

ਆਰਡਰ ਕਰੋ

1. ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨੈਨੀਤਾਲ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 2013 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (M/S) ਨੰਬਰ 144 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ 28.11.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 09.05.2012 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਤੀ 13.12.2012 2012 ਦੇ ਸਿਵਲ ਰਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

> i. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਾਲੁਕਾ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ V ਨਿਯਮ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਮਨ ਦੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।
>
> ii. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਾਲੁਕਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਡਰ VIII ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਵਧਾਈ

ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਆਰਡਰ VIII ਦੇ ਉਪ ਨਿਯਮ (1) ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ।

iii. ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਤਾਲੁਕਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਡਰ X ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਿਨ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ। ਧਾਰਾ 89 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਫੋਰਮ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਥਾਰਟੀ/ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ADR ਦੇ ਫਲਦਾਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ।

iv. ਧਾਰਾ 89(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ADR ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਖੁੱਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

v. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰ ਸਕਣ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

vi. ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਾਲੁਕਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਾਇਰੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਗੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ

ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

vii. ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਆਰਡਰ XI ਅਤੇ ਆਰਡਰ XII ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਿਫਰੈਸ਼ਰ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਚੁਅਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੋਡ।

viii. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ XVII ਦੇ ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਯਮ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ix. ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾਗਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣਗੀਆਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਢਿੱਲ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

x. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ CPC ਦੇ ਆਰਡਰ XX ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

xi ਹਰੇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 5 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਕੜੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ) ਇਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਠਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣਗੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ।

xii. ਸਬੰਧਤ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵੀ ਕਰੇਗੀ (ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹਨ। 05 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਲਗਾਤਾਰ.

ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

3. ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

4. ਅਸੀਂ ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ|

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate